

HRAVÝ

DĚJEPIS

PRAVĚK A STAROVĚK

Pracovní sešit pro 6. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

V souladu s RVP

Vydavatelství
Taktik

HRAVÝ DĚJEPIS 6 – Pravěk a starověk

Pracovní sešit pro 6. ročník ZŠ a víceletá gymnázia

Autoři:	Mgr. Petra Grünhutová Mgr. Michaela Jindráčková Mgr. Petr Mácha
Odborná spolupráce:	Mgr. Věra Štefánková Mgr. Petr Mácha
Recenzenti:	PaedDr. František Parkan Mgr. Pavel Martinovský
Jazyková korektura:	Mgr. Věra Štefánková
Grafická úprava a sazba:	Sára Doležalová
Návrh obálky:	Mgr. Martin Pavlík, Sára Doležalová
Produktový manažer:	Mgr. Lucie Pěnkavová
Projektový manažer:	Ing. Jaroslav Brdjar
ISBN:	978-80-87881-35-4 1. vydání, 2015
Copyright:	© Vydavatelství Taktik International, s.r.o., Praha 2015
Vyrobil a vydal:	Taktik International, s.r.o., Argentinská 38, 170 00 Praha 7

Schválilo MŠMT č.j.: MSMT-33 696/2016 dne 24. února 2017 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro vzdělávací obor Dějepis s dobou platnosti šest let.

Všechna práva vyhrazena. Šíření či reprodukce obsahu nebo jeho částí jakýmkoliv způsobem jsou bez předchozího písemného souhlasu vydavatele zakázány.

HRAVÝ DĚJEPIS

6

_____

JMÉNO

_____

ŠKOLA

_____

TŘÍDA

_____

ŠKOLNÍ ROK

	Úvod do dějepisu	2
	Pravěk	4
	Zpracovatelé kovů	6
	Pravěk v českých zemích	7
	Opakování 1. části	9
	Úvod do starověku	10
	Mezopotámie	11
	Další důležité oblasti na Předním východě	14
	Starověký Egypt	15
	Opakování 2. části	21
	Indie	22
	Čína	23
	Opakování 3. části	24
	Řecko	29
	Opakování 4. části	39
	Řím	40
	Opakování 5. části	52

ÚVOD DO DĚJEPISU

1 Historické prameny se uchovávají v různých institucích, věděl bys, kam jít?

Baví mě výtvarné umění, zejména sochy a obrazy, pokud si je chci v klidu prohlédnout, musím jít do .....

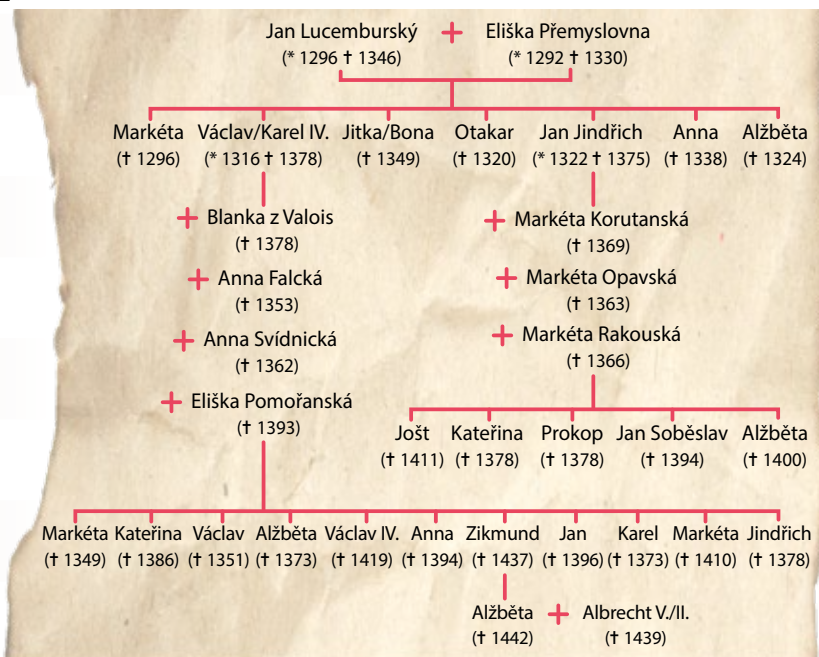
Zajímám se o vše, co souvisí s dějepisem, rád se procházím v ..... a prohlížím si různé výrobky našich předků, listiny či kosterní pozůstatky nalezené archeology.

Chci sestavit rodokmen svých předků a potřebuji se dostat ke starým dokumentům, musím tedy navštívit ....., kde mi určitě poradí.

2 Lidé, kteří se zajímají o historii své rodiny, si mohou sestavit rodokmen. Dokázal bys s ním také ty pracovat? Podívej se na rodokmen Lucemburků, odpověz na otázky a vylušti tajenku, která ukrývá jméno významného českého historika žijícího v 19. století.

ANO NE

- 1) Eliška Přemyslovna zemřela ve 38 letech. **P N**
- 2) Jan a Eliška spolu měli 7 dětí, 4 chlapce a 3 dívky. **O A**
- 3) Karel IV. byl čtyřikrát ženatý a měl 11 dětí. **L V**
- 4) Druhou manželkou Karla IV. byl Anna Svídnická. **O A**
- 5) Dcera Zikmunda Lucemburského svého otce přežila o 5 let. **C S**
- 6) Jan Jindřich byl starší než Karel IV. **A K**
- 7) Václav IV. měl 5 starších sourozenců. **D Ý**

tajenka: .....

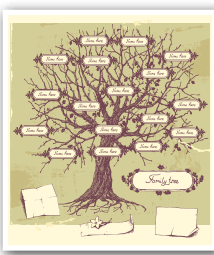
3 Historikové často využívají tzv. pomocné vědy historické. Podaří se ti určit podle obrázků, čím se uvedené vědy zabývají?

HERALDIKA

NUMIZMATIKA

GENEALOGIE

SFRAGISTIKA

CHRONOLOGIE

PALEOGRAFIE

.....

.....

.....

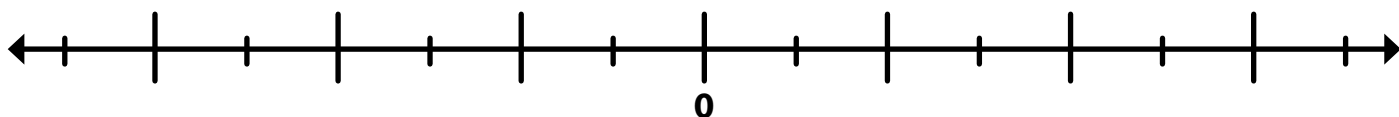

Čas

4 Zapiš a vyznač do časové přímky uvedené roky.

100 př. n. l. | 200 n. l. | 250 př. n. l. | 50 n. l. | 150 n. l. | 300 př. n. l.

5 Ve kterém století žili uvedení panovníci? Podle doby vlády zařaď panovníka do století.

jméno panovníka	doba vlády	století
Alexandr Veliký	336 - 323 př. n. l.	
Nero	54 - 68 n. l.	
Richard Lví Srdce	1189 - 1199	
Ludvík XIV.	1643 - 1715	
Marie Terezie	1740 - 1780	
František Josef I.	1848 - 1916	

6 Spočítej podle zadání, který rok mají či by měly jiné národy.

Starověcí Řekové počítali svůj kalendář od 1. olympijských her v roce 776 př. n. l., letos by tedy měli rok . Starověcí Římané počítali svůj kalendář od založení Říma r. 753 př. n. l., letos by tedy měli rok . Židé počítají svůj kalendář od stvoření světa r. 3761 př. n. l., letos tedy mají rok . Muslimové počítají svůj kalendář od odchodu proroka Mohameda z Mekky do Medíny roku 622 n. l., letos tedy mají rok .

7 Jak je to s počítáním času a s kalendáři? Zapiš současné datum.

Který je **letopočet**?

Které máme **století**?

Ve kterém žijeme **tisíciletí**?

8 Ve 20. století se stalo mnoho významných událostí, přiřaď uvedená data k událostem a dopiš léta, kdy se staly.

Rozpad Československa - léta

Konec 2. světové války - léta

Pád komunistického režimu - léta

Začátek 2. světové války - léta

Vznik Československa - léta

1918

1939

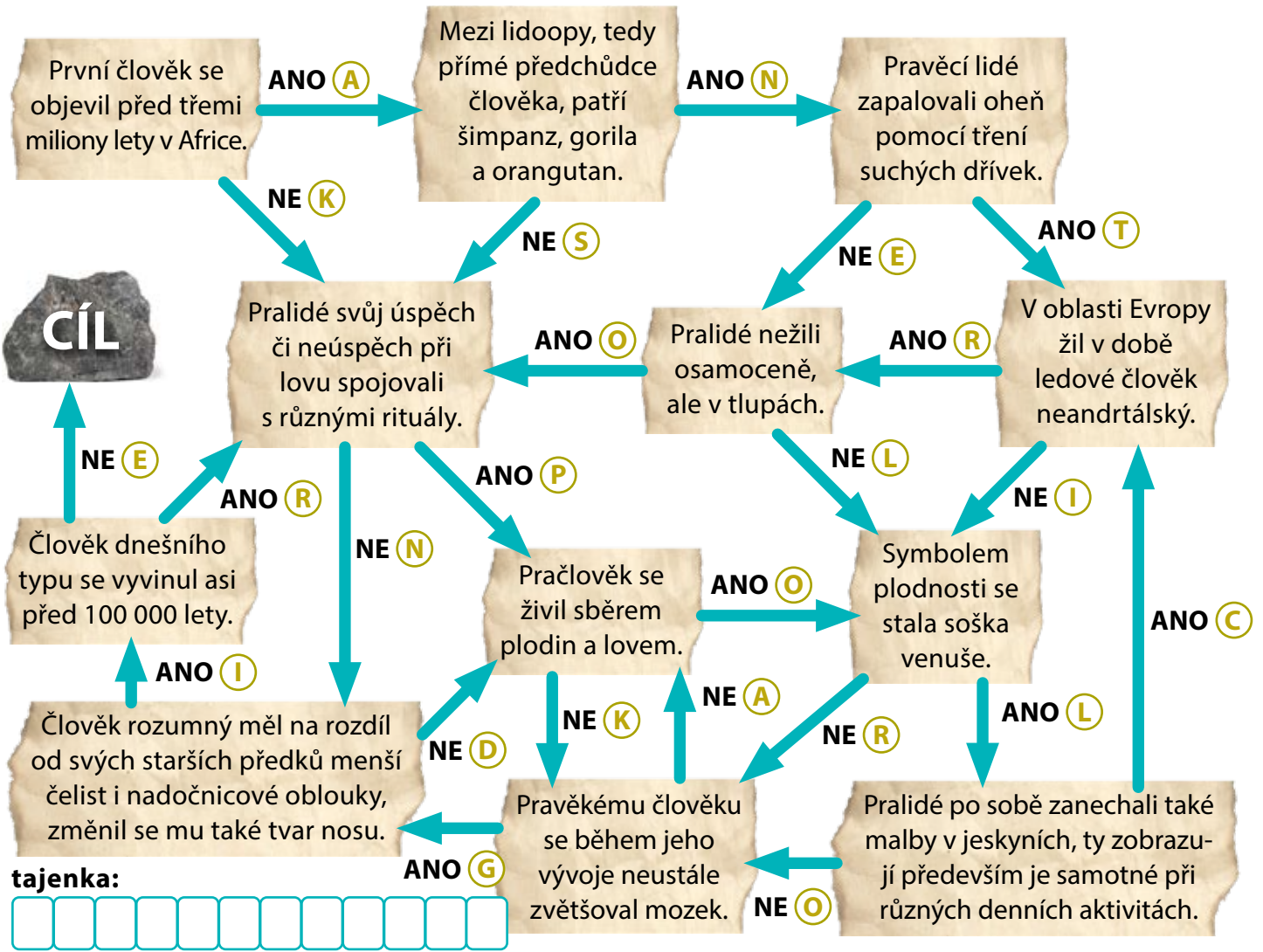
1945

1989

1992

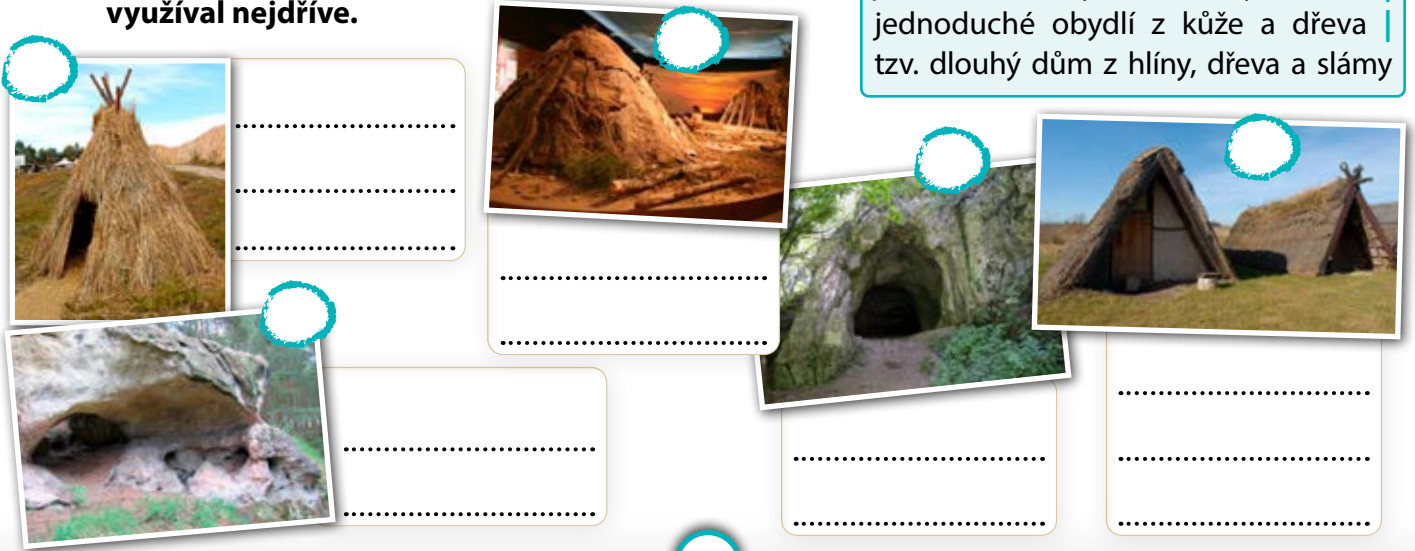
Lovci a sběrači v době kamenné

1 Prokličkuj bludištěm a rozhodni, zda jsou věty týkající se vývoje člověka pravdivé, a získej název vědy, která se zabývá člověkem.

2 Urči typ obydlí pravěkého člověka, očíslej obrázky podle „stáří“, tedy od toho typu obydlí, které člověk využíval nejdříve.

nápověda: skalní převis | jeskyně | jednoduché obydlí ze slámy a dřeva | jednoduché obydlí z kůže a dřeva | tzv. dlouhý dům z hlíny, dřeva a slámy

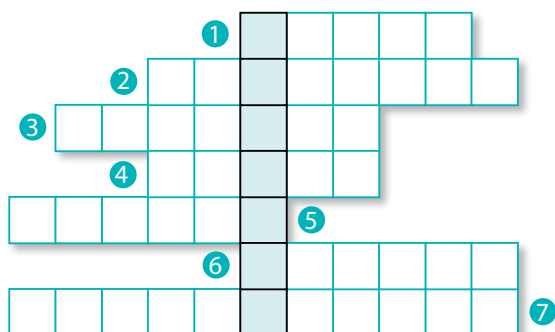

Zemědělci v době kamenné

3 Vylušti tajenku a zjisti, jak se jmenovalo jedno z nejstarších měst světa, které se nacházelo v Palestině a jehož počátky sahají až do 9. tisíciletí př. n. l.

tajenka: .....

1. Menší keramické nádoby se používaly na úpravu a přípravu ... .
2. Zakládání polí přimělo lidi k ... způsobu života.
3. Lidé se v mladší době kamenné začali více zajímat o to, kde a co vysazují, tomuto způsobu říkáme ... výsev.
4. Základní zdomácnělou rostlinou bylo ..., nezbytné pro výrobu mouky.
5. Tím, že se lidé usazovali na jednom místě a stavěli zde domy, umožnili vznik prvních ... .
6. Člověk zabývající se výrobou keramiky se nazývá ... .
7. Výroba většího množství potravin než lidé spotřebovali, se označuje termínem ... .

4 Vyber zakroužkováním správnou odpověď.

Ve kterých oblastech světa vzniklo nezávisle na sobě zemědělství?

- A na Předním východě, v Číně a Střední Americe
- B v Evropě, Číně a Africe
- C ve Střední Americe, v Austrálii a Číně

Kdy se stal z člověka zemědělec?

- A 40 tisíc let př. n. l.
- B 10 tisíc let př. n. l.
- C 3 tisíce let př. n. l.

Kterou novou potravinu přinesl do jídelníčku jiný způsob života po vzniku zemědělství?

- A mléko
- B maso
- C lesní plody

K čemu sloužily v pravěku popelnice?

- A vyhazovaly se do nich odpadky
- B používaly se na popel mrtvých
- C dávaly se do nich zbytky jídla, které pak dostávala zvířata

5 Které vynálezy a výrobky mohl člověk v době kamenné využívat? Najdi 11 slov ve čtyřsměrce a vyškrtej je, ze zbylých písmen poskládej název francouzské jeskyně, v níž se v roce 1940 náhodou podařilo dětem najít pravěké nástěnné malby.

L A O V Ů Z Y S
 K E R A M I K A
 U Š A K O Ň R R
 L U D O T E E E
 Š N L L Y H P K
 Í E O O K O Š E
 P V C A A U X S

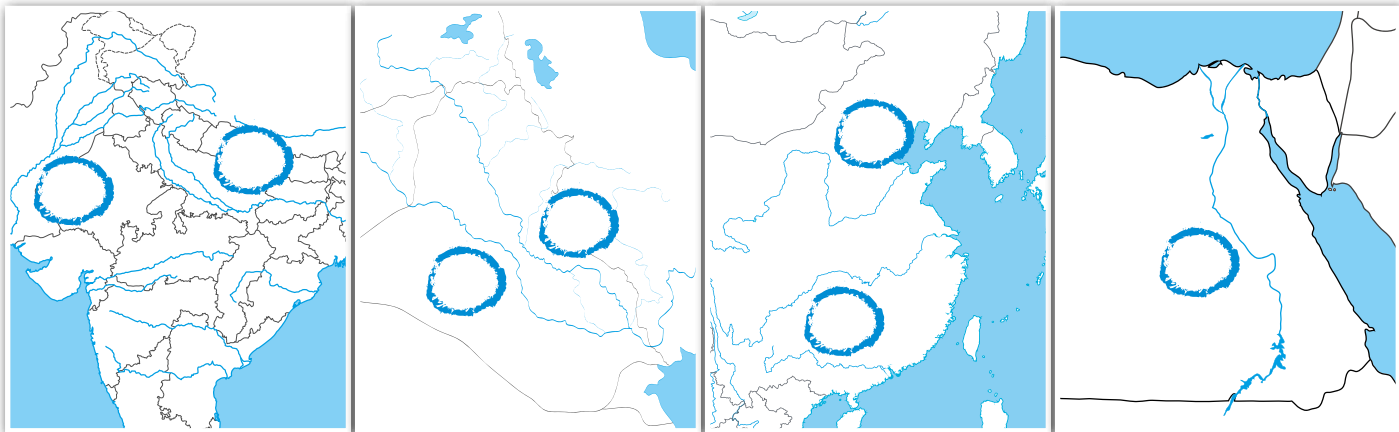

tajenka: .....

ÚVOD DO STAROVĚKU

Předpoklady vzniku státu, písmo

1 Napiš do mapy číslo správné řeky. K řekám pak napiš názvy států, ve kterých se nacházely v období starověku.

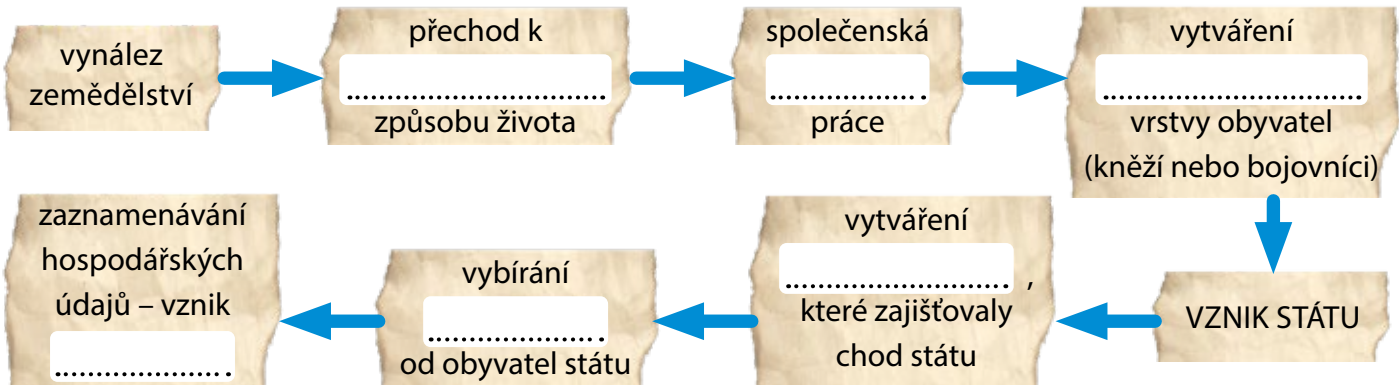

1. Eufrat 2. Tigris: 3. Nil: 4. Indus 5. Ganga: 6. Chuang-Che 7. Jang-c'-tiang:

.....

2 Zapiš chybějící údaje do struktury vzniku státu.

vládnoucí | dělba | úradů | písma | usedlému | daní

3 Rozpoznáš druhy písem, které vznikly v období starověku? Číslicí přiřad' k obrázku název písma a místo, kde se daným písmem psalo.

- hieroglyfy
- znakové písmo
- klínové písmo
- alfabeta
- hebrejské písmo
- latinka

- Řecko
- Palestina
- Egypt
- Řím
- Čína
- Mezopotámie

MEZOPOTÁMIE

Přírodní podmínky, zemědělství, obchod

1 Rozhodni, zda jsou tvrzení správná, či nikoliv. Zakroužkuj písmena a dozvíš se jméno jednoho z nejdůležitějších mezopotámských bohů.

	ANO	NE
1) V Mezopotámii jako první začali využívat koně.	M	F
2) Země musela dovážet dřevo a hlínu, protože jich měla nedostatek.	I	A
3) Obyvatelé této oblasti také jako první na světě začali používat písmo.	R	L
4) První stát na území Mezopotámie vzniká v době železné.	E	D
5) První politická a správní centra, která se zde utvořila, byly městské státy.	U	N
6) Vládce byl považován za zástupce boha na zemi.	K	O

tajenka: bůh .....

Sumerové

2 Rozděli informace podle toho, ke kterému typu hospodářství se vážou.

veškerá půda a úroda patřil kněžím

král je vlastníkem veškeré půdy

kněží jsou zástupci boha, vlastníka půdy

CHRÁMOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

PALÁCOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

na rozdělování úrody dohlížel úředníci

centrem správy a vlády je sídlo krále

kněží přerozdělují úrodu mezi sebe a obyvatelstvo

3 Spoj logicky dvě části k sobě. Podle barev sestav názvy dvou významných sumerských států.

Městské státy nejprve spravovali...	...despocie. U	...svobodných mužů. R	...kněží. D
Úředníci byli voleni shromážděním...	...králové. I	...nadvládu. E	...vojevůdci. R
Státy spolu často soupeřily o...	...úředníci. U	—	—
Proto se stávali čím dál důležitějšími...		—	—
Z nich se postupně, tak jak rostly jejich význam a moc, stávali...		—	—
Králové měli neomezenou moc, kterou jim pomáhali udržovat...		—	—
Panovník měl neomezenou moc a byl zástupcem boha na zemi, tomuto systému vládnutí říkáme...		—	—

Kultura ve starověkém Egyptě

10 Zvládl bys nabalzamovat lidské tělo tak, jak to dělali staří Egypťané? Pokus se vytvořit správný postup a očíslov věty. Pokud je správně seřadíš, získáš jméno významného českého egyptologa.

- Tělo bylo na boku rozříznuto a byly vyňaty všechny vnitřnosti kromě srdce. **(Y)**
- Tělo bylo zavinuto do obvazů a byly k němu zabaleny různé šperky a amulety. **(B)**
- Tělo vymyli vínem a roztokem a naplnili vonnými mastmi. **(E)**
- Mozek byl vybrán dlouhým železným háčkem a byl zakonzervován zvlášť. **(B)**
- Žaludek, plíce, játra a střeva byly uloženy do zvláštních nádob, tzv. kanop. **(N)**
- Po 70 dnech, kdy z těla zůstaly jen kosti a kůže, bylo tělo opět omyto. **(Á)**
- Tělo bylo na 70 dní uloženo do soli. **(Ž)**
- Na tvář byla položena maska a tělo bylo uloženo do sarkofágu. **(A)**
- Tělo bylo zašito. **(K)**
- Tělo mrtvého bylo omyto. **(Z)**

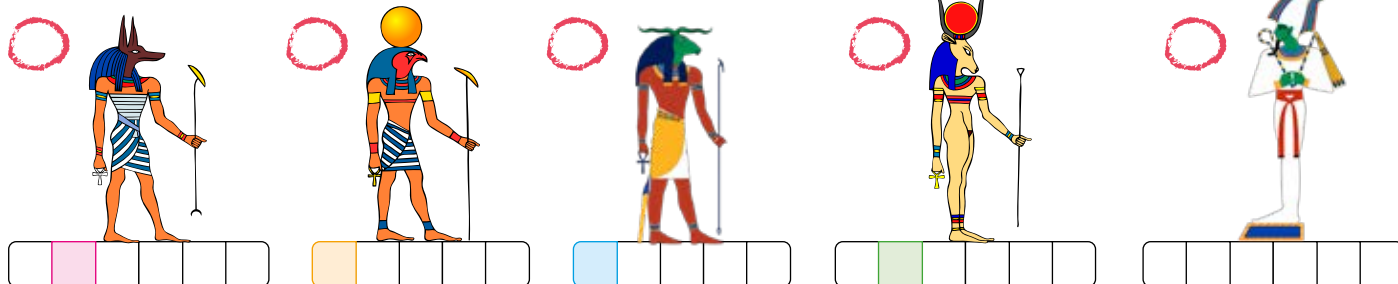

tajenka: _____

11 Podle nápovědy urči jméno boha (řeckým pojmenováním). Vylušti jednoduchou hádanku a zjisti, jak se říká egyptskému kříži a symbolu života, který drží vyobrazení bohové v ruce. Pomoci ti může internet nebo odborná literatura.

- 1) Muž se šakalí hlavou je bůh zemřelých a patron balzamovačů.
- 2) Žena, jejíž hlava je zdobená kotoučem obepjatým kravskými rohy, bohyně lásky a ochránkyně žen.
- 3) Muž se sokolí hlavou je vládce nebes, slunce a světla.
- 4) Muž s bílou korunou lemovanou pštrosími péry, který má v ruce berlu a důtky, je vládcem říše mrtvých.
- 5) Muž s beraní hlavou, bůh plodnosti.

tajenka:

12 Na obrázcích jsou dvě nejznámější egyptské pyramidy. Přiřaď k nim správné informace.

- nejstarší pyramida
- Gíza faraon Chufu
- Sakkára největší pyramida
- faraon Džoser střeží ji sfinxa
- podobná mezopotámským zikkuratům

13 Zakroužkuj správné údaje. Symboly u správných odpovědí nakresli pod cvičení a získej tak slovo „rodina“ napsané hieroglyfy.

1. Ze zvířat Egypťané uctívali:

medvěda kočku zajíce

2. Lev s hlavou člověka se nazývá:

Pegas Kentaur Sfinga

3. Brouk, kterého Egypťané uctívali, se nazýval:

skarabeus chroust tesařík

4. Papír Egypťané získávali z:

kukuřice lotosu rostliny papyru

5. Nejvýznamnější pyramidy jsou:

v Thébách v Údolí králů v Gíze

6. Cheopsova pyramida je stará:

3500 let 4600 let 7000 let

„rodina“:

14 Spoj správně co k sobě patří a získej tajenku. V tajence se ukrývá jméno faraona, za jehož vlády byla vytvořena silná a stabilní egyptská armáda a který podle legend se svou manželkou Nefertari vytvořil nejkrásnější egyptský královský pár.

1. polyteismus

2. busta

3. dům života

4. reliéf

5. hieroglyfy

6. kolos

7. obelisk

8. egyptologie

9. Champollion

E	sochařské dílo vystupující z plochy, většinou znázorňující významné události z doby vlády faraonů
M	název pro egyptskou školu, v níž se studovala astronomie, lékařství či náboženství
I.	archeolog, který rozluštil egyptské písmo
E	štíhlý jehlan z jednoho kusu kamene pokrytý reliéfy s nápisy
A	sochařský portrét hlavy a části hrudníku
I	věda, která zkoumá památky starověkého Egypta
S	socha v nadživotní velikosti
R	náboženství, které má více bohů
S	egyptské obrázkové písmo

tajenka:

15 Rozhodni, zda je uvedená věta pravdivá, a dozvíš se, jak se jmenoval egyptský bůh, který ztělesňoval zlo.

ANO NE

1) Pro Egypťany byla posvátná i zvířata, např. sokol, krokodýl, kobra nebo kočka.	S	P
2) Papyrus se vyráběl z rostliny, jejíž stonky byly nařezány na tenké plátky.	U	H
3) Ve výtvarném umění se Egypťané řídili přísnými pravidly, bylo přesně určeno, jak znázorňovat postavy obyčejných lidí i faraona.	T	A
4) Domy Egypťanů měly velká okna, aby v nich byl dostatek světla.	N	E
5) Kuchyně byla vždy umístěna mimo obytné prostory domu.	H	U

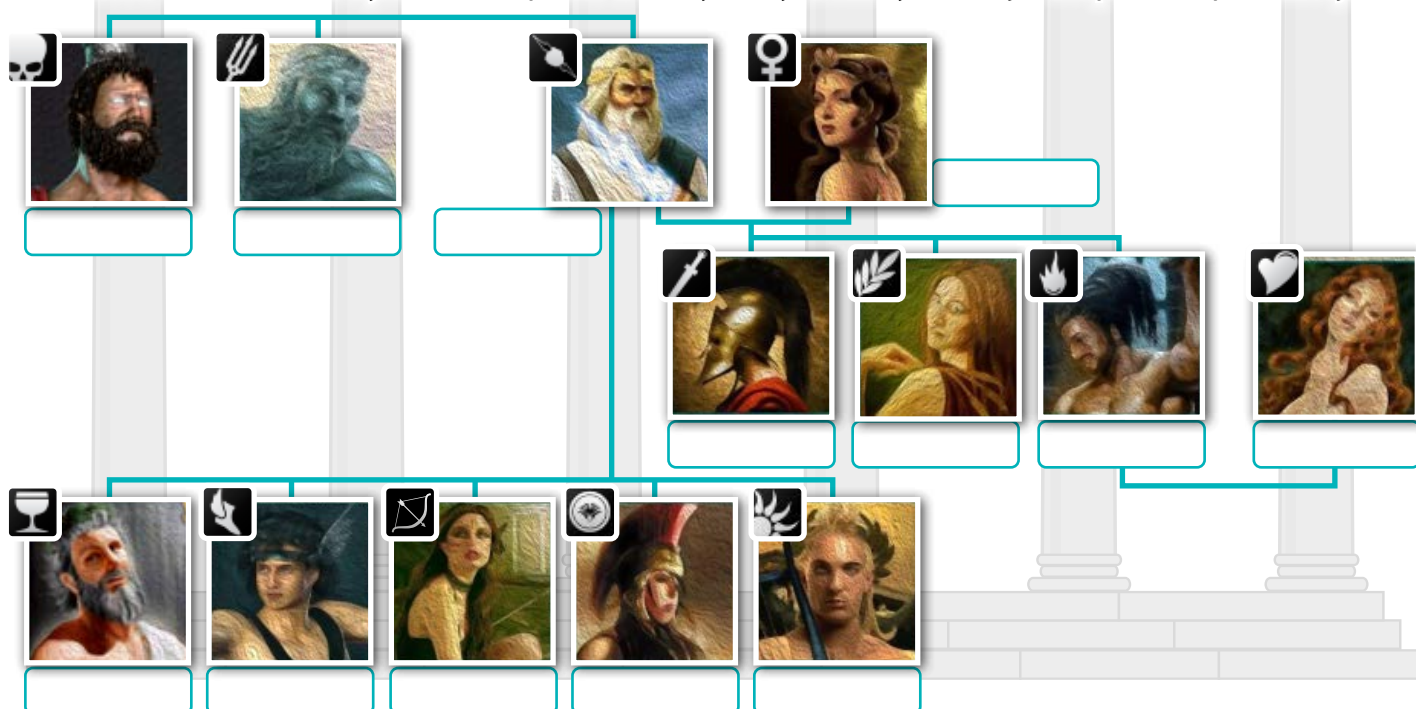
tajenka: .....

Kultura ve starověkém Řecku

24 Podtrhni si v textu jména řeckých bohů. Pokus se vytvořit „božský“ rodokmen a přiřad' jméno řeckého boha k obrázku, pomůžou ti „božské“ atributy.

Řeckých bohů bylo mnoho, ale dvanáct z nich mělo zvláštní postavení, a to ti, kteří sídlili na Olympu. Nejvyšším z nich byl otec bohů a lidí, ale také hromů a blesků Zeus. Ten se losem podělil o svou moc s bratry Poseidónem, vládcem moří, a Hádem, vládcem podsvětí. Diovou ženou byla krásná Héra, která ochraňovala ženy a manželství. Spolu měli tři děti – boha války Area, božského kováře Héfaista, který se oženil s bohyní lásky a krásy Afroditou, a bohyni věčného mládí Hébu. Zeus měl spoustu nemanželských dětí, mezi ty nejvýznamnější patřili bůh světla a slunce Apollón, bohyně lovu a měsíce Artemis, bůh obchodu a posel bohů Hermés či bůh vína a zábavy Dionýsos. Nejmilejší Diovou dcerou byla bohyně moudrosti a moudré války, ochránkyně spravedlnosti Athéna, která byla zrozena přímo z Diový hlavy, z níž vyskočila již dospělá a v plné zbroji.

25 Řecké báje jsou plné různých nadpřirozených bytostí a nestvůr, urči podle popisků jméno obludy a přiřad' k obrázku.

Pegas
okřídlený kůň,
syn boha moří
Poseidóna a Medúzy

Kentaur
napůl kůň, napůl
člověk, byl to nezkrot-
ný a divoký tvor

Kyklop
obr s jedním okem
uprostřed čela

Mínotaurus
bestie s lidským
tělem a býčím hlavou

Medúza
obluda s blýskavými očima,
obrovskými zuby a hady místo
vlasů, Medúziny oči byly
strašnou zbraní, která protivníky
proměnila v kámen

.....

.....

.....

.....

.....

26 Z filozofie vznikly postupně různé vědní obory, pokus se s pomocí nápovědy sestavit názvy některých z nich.

grafie = zapisování | logie (logos) = věda | geos = země | psyché = duše | bios = život

<p>věda zabývající se objasněním smyslu života</p> <p>FILOZOFIE</p>	<p>věda zkoumající vlastnosti látek</p> <p>F _____</p>	<p>zeměpis</p> <p>G _____</p>	<p>lékařství</p> <p>M _____</p>
<p>věda o minulosti</p> <p>H _____</p>	<p>věda studující chování lidí</p> <p>P _____</p>	<p>věda zabývající se studiem a měřením rovinných a prostoro- vých útvarů</p> <p>G _____</p>	<p>věda studující živou přírodu</p> <p>B _____</p>

27 Vyhledej v dvojsměrce jména dvanácti významných řeckých filozofů, spisovatelů a vědců. Roztříd' je podle oborů, kterým se věnovali. Z tajenky pak zjistíš, jak se jmenoval filozof, který podle legendy žil v sudu.

H I P P O K R A T E S
 É D S E L K O F O S A
 R R S É T A R K O S I
 O É P L A T Ó N I O D
 D M Y R O N G E N E I
 O O P R O K L O S S E
 T H Ú K Y D I D É S F
 O S A R O G A H T Y P
 S E L E T O T S I R A

literatura: .....
 lékařství: .....
 dějepisectví: .....
 filozofie: .....
 ..... matematika: .....
 výtvarné umění: .....

tajenka:
 ..... byl svérázným řeckým filozofem, opovrhoval majetkem. Během svého života filozofii spíše zesměšňoval, nezanechal po sobě jediný spis. Prosazoval praktický život. Kromě jeho života v sudu se o něm traduje ještě historika o jeho setkání s Alexandrem Velikým. Když ho Alexandr vyzval, aby si něco přál, ... odpověděl: „Ustup mi ze slunce.“

28 Jak trávili Řekové svůj volný čas? Zjisti podle popisků, kam mohl starověký Řek vyrazit za zábavou. Přiřad' k textu obrázek.

a) „Chci povzbudit svoji duši, nedávno jsem provedl něco, na co nejsem příliš hrdý a musím si zajistit odpuštění bohů, půjdu tedy do a pokloním se bohyni Athéně.“ b) „Baví mě sport a rád běhám a zrovna se u nás konají po roce sportovní slavnosti, musím tam zajít a zjistit, kdo letos získá vavřínový věnec. Domluví se se sousedem a půjdeme na .“ c) „Už vůbec nevím, co mám dělat se svým životem, trápím se a potřebuji poradit, zajedu raději za Pýthií a ta už mi řekne, co a jak. Musím si pospíšet a přichystat se na cestu do .“ d) „To zas bude kopec legrace, Aristofanes uvádí novou komedii, připravím si svačinu a vyrazím do .“

Hravý dějepis 6 obsahuje kapitoly:

- Úvod do dějepisu
- Pravěk
- Úvod do starověku
- Přední východ
- Egypt
- Indie a Čína
- Řecko
- Řím

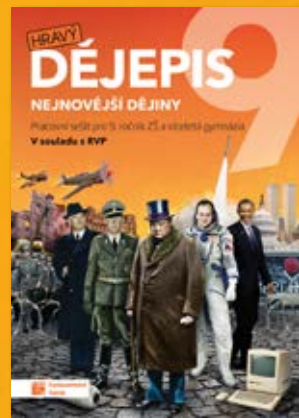
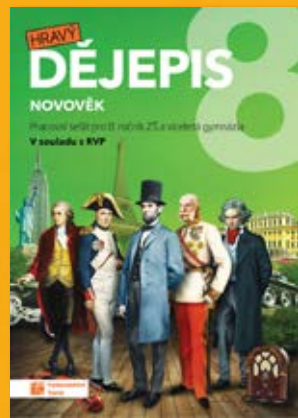
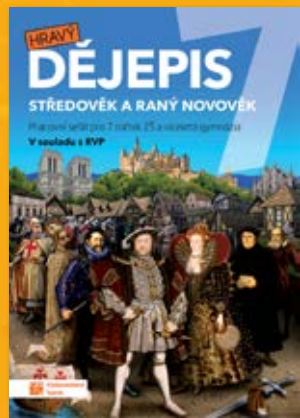
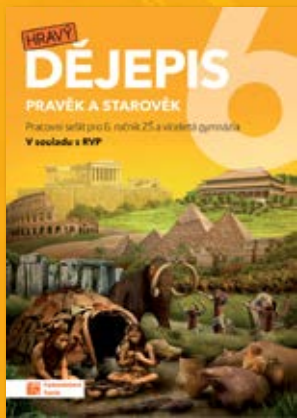
V pracovním sešitě Hravý dějepis 6 najdete:

- 52 stran obsahujících 146 zajímavých cvičení
- ilustrace a barevné reprodukce dobových hmotných pramenů
- cvičení vedoucí k uvědomování si historických souvislostí
- mapy z daného období
- průběžně zařazené opakovací kapitoly

Přílohy:

- Přehled dějin pravěku
- Přehled dějin starověkých civilizací
- Památky starověkého světa

Ucelená řada pracovních sešitů Hravý dějepis:

ISBN: 978-80-87881-35-4

Pracovní sešit je připraven v souladu
s Rámcovým vzdělávacím programem.